

BETÆNKNING
OM
NORDISK PASFRIHED

II. DEL

AFGIVET AF
DEN NORDISKE PARLAMENTARISKE KOMITÉ
FOR FRIERE SAMFÆRDELSEL
M. M.

Betænkning nr. 71

J. H. SCHULTZ A/S
UNIVERSITETS-BOGTRYKKERI
KØBENHAVN
1953

Det administrative bibliotek
Slotsholmsgade 12
1216 København K

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Indledning	5
A. Fuld pasfrihed for nordboer	9
1) Pasfrihedens omfang under den nugældende ordning	9
2) Betydningen af fuld pasfrihed for nordboer	9
3) Kræver gennemførelsen af fuld pasfrihed lovændringer	10
4) Reglerne om opholds- og arbejdstilladelse ved fuld pasfrihed	10
B. Opholds- og arbejdstilladelse	11
1) Historisk oversigt	11
2) Kræves der lovændring for at fritage nordboer for at søge opholds- og arbejds- tilladelse	11
3) Opholdstilladelse	12
a) de gældende regler om opholdstilladelse	12
b) Meddelelse af opholdstilladelse til nordboer	13
c) Rækkevidden af fritagelse for opholdstilladelse	14
1°) Afvisning	14
2°) Udvisning	14
4) Arbejdstilladelse	15
a) De enkelte landes regler og praksis	15
b) Nordboer med arbejde i andet nordisk land	16
5) Bopælsanmeldelser	17
C. Komiteens synspunkter og forslag	19
Mindretalsudtalelse	20
D. Tilbagestående spørgsmål	21
Konklusion	22

Indledning.

I betænkningen om nordisk pasfrihed, 1. del, som den nordiske parlamentariske komité for friere samfærdsel m. m. har afgivet til de respektive regeringer og rigsdage den 9. januar 1952, har komiteen som en foreløbig løsning af passpørgsmålet foreslået, at statsborgere i de nordiske lande fritages:

- 1) for paskontrol ved grænsepassage mellem disse lande,
- 2) for at være i besiddelse af pas under ophold af indtil 3 måneders varighed i andet nordisk land end hjemlandet.

Komiteen udtalte yderligere i sin konklusion:

„Målet må være, at statsborgere i de nordiske lande er fritaget for paslegitimation ikke blot ved grænsepassage, men også uden tidsbegrænsning under ophold i andre nordiske lande.

Statsborgere i de nordiske lande bør fritages for at søge opholdstilladelse i disse lande, hvorved det frie folkesamkvem, som herskede mellem landene før 1917, genoprettes.“

Komiteen udtalte endvidere det ønske, at man skulle komme så langt, at reglerne om arbejdstilladelse ophæves for nordboer for så vidt angår lønnet beskæftigelse i andet nordisk land.

Komiteen valgte i første omgang alene at stille forslag om gennemførelsen af den forannævnte begrænsede pasfrihed for nordboer, fordi denne ordning ville kunne gennemføres uden lovændringer og mere omfattende administrative foranstaltninger og på så kort tid, at det ville være muligt at nå frem til ophævelsen af pastvangen ved rejser indenfor de nordiske lande allerede inden sommeren 1952.

Tabel 1. Indrejser i Danmark over de 5 vigtigste indrejsesteder for den internordiske trafik af danske, finske, norske og svenske statsborgere i tiden maj—oktober 1951 og 1952.

	København		Helsingør		Kastrup Lufthavn		Frede- rikshavn		Hirshals		Tilsammen	
	1952	1951	1952	1951	1952	1951	1952	1951	1952	1951	1952	1951
	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000
Maj	70	70	82	78	7	7	8	7	—	1	167	163
Juni	100	78	120	103	7	7	17	16	3	3	247	207
Juli	226	163	244	162	8	7	30	27	8	7	516	366
August	218	123	246	119	8	7	18	14	3	3	493	266
Sept.	101	82	121	83	7	8	8	8	1	1	238	182
Oktober	68	67	71	65	6	7	2	2	—	—	147	141
I alt	783	583	884	610	43	43	83	74	15	15	1 808	1 325

Tabel 2. Indrejser i Norge af danske, finske og svenske statsborgere i tiden maj—oktober 1951 og 1952.

	Med jernbane		Med skib		Ad landevej		Med luftfartøj		Tilsammen	
	1952	1951	1952	1951	1952	1951	1952	1951	1952	1951
	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000
Maj.....	7	6	2	2	18	15	1	1	28	24
Juni.....	11	10	8	7	42	32	1	—	62	50
Juli.....	22	18	10	15	121	90	1	1	154	124
August....	18	11	6	6	94	52	—	1	118	70
Sept.	7	6	2	2	20	19	1	1	30	28
Oktober...	—	3	—	1	—	11	—	1	—	16
Ialt.....	65	54	28	33	295	220	4	5	392	312

Selv om man efter gennemførelsen den 12. juli 1952 af den af komiteen foreslåede pasfrihed for nordboer endnu kun har kunnet høste begrænsede erfaringer om pasfrihedens praktiske virkninger, mener komiteen at kunne fastslå, at resultatet stort set har været gunstigt. Det har ikke været muligt at fremskaffe talmateriale, som giver et fuldstændigt billede af, i hvilket omfang pasfriheden i den forløbne tid har forøget rejsesamkvemmet mellem de nordiske lande. De i foranstående tabeller 1 og 2 givne oplysninger om antallet af indrejser af nordboer i Danmark og Norge i månederne maj—oktober 1951 sammenlignet med antallet af indrejser i de samme måneder i året 1952 vil imidlertid i nogen grad belyse udviklingen.

Tilsvarende finske og svenske oplysninger foreligger ikke. For Finlands vedkommende har rejsesamkvemmet på grund af olympiaden været ekstraordinært stort i 1952, og i Sverige er man i forbindelse med gennemførelsen af pasfriheden ophørt med at udarbejde statistik over nordboer.

Det fremgår af tabellerne, at der i 1952 allerede før pasfrihedens gennemførelse er nogen stigning i antallet af rejser set i forhold til 1951, men rejsestrømmen stiger voldsomt straks efter gennemførelsen. Som man kunne vente det, viser stigningen sig at være

Tabel 3. Pasudstedelsen i en række politikredse i Danmark i august—september 1951 og 1952.

Pas udstedt af:	aug. 1951	sept. 1951	aug. 1952	sept. 1952
Københavns politi.....	8 037	4 794	1 687	942
Frederiksberg birk.....	1 516	850	345	166
Nordre birk.....	2 768	1 540	551	309
Søndre birk.....	1 022	624	225	131
Helsingør.....	966	487	112	75
Odense.....	520	227	290	164
Aarhus.....	572	340	331	174
Frederikshavn.....	243	112	55	45
Ialt...	15 644	8 974	3 596	2 006

Tabel 4. Pasudstedelsen i Finland i august—september 1951 og 1952.

Len	aug. 1951	sept. 1951	aug. 1952	sept. 1952
Nylands	3 549	2 066	1 193	695
Åbo-Björneborgs	1 102	844	341	308
Ålands	311	225	75	67
Tavastehus	818	585	192	143
Kymmene	457	396	170	111
S:t Michels	153	114	60	27
Vasa	1 338	1 364	294	285
Kuopio	220	179	60	34
Uleåborgs	588	568	131	193
Lapplands	442	388	89	113
Ialt	8 778	6 729	2 605	1 976

særlig stor på de danske indrejsesteder ved Øresund. Ved rejsesæsonens ophør i 1952 er imidlertid tallet på indrejste igen kommet ned på omtrent samme niveau, som det foregående år.

Et mere direkte udtryk for de lettelser, som gennemførelsen af pasfriheden har betydet for de rejsende, foreligger i den nedgang i pasudstedelsen i de nordiske lande, som fremgår af tabellerne 3—6.

Tabel 5. Pasudstedelsen i Norge i tiden juli—august 1951 og 1952.

I tiden 1. juli—3. september 1951 udstedt (fornyct)	ca. 125 000 pas
I tiden 2. juli—3. september 1952 udstedt (fornyct)	ca. 85 000 pas
Færre udstedt i sommeren 1952	<u>40 000 pas</u>

Tabel 6. Pasudstedelsen ved 3 embeder i Sverige i tiden
1. juli—31. oktober 1951 og 1952.

	1. juli—31. okt. 1951	1. juli—31. okt. 1952
Overstatholderembedet (Stockholm)	12 144	5 176
Lensstyrelsen i Gøteborg og Bohus len	11 200	6 400
Lensstyrelsen i Malmøhus len	15 137	1 284
Ialt	38 481	12 860

Den store forskel mellem pasudstedelsen i 1951 og 1952 må i første række skyldes pasfrihedens gennemførelse. Som det ses, er nedgangen særlig stor i de lande, som helt eller delvis har set sig i stand til at følge komiteens indstilling i betænkningen af 26. april 1952 om valutamæssige lettelser i rejsetrafikken mellem de nordiske lande om at gå bort fra brugen af passet som grundlag for tildeling af rejsevaluta. Det er derfor komiteens håb, at de lande, som endnu ikke har kunnet følge komiteens betænkning på dette punkt, snarest må kunne finde udveje til at gøre det. — Komiteen finder samtidig anledning til at udtale håbet om, at de lande, som stadig afkræver statsborgere fra andet nordisk land ind- og udrejsekontrolsedler, snarest muligt frafalder dette krav.

Med hensyn til de betænkeligheder mod pasfriheden, som på forhånd blev gjort gældende fra forskellig side, er det selvfølgelig betydeligt vanskeligere på den korte tid, som er gået efter pasfrihedens gennemførelse, at danne sig nogen sikker opfattelse. Helt uden ugunstig virkning har pasfriheden vel heller ikke været. Det er således ikke muligt i samme udstrækning som tidligere at hindre kriminelle eller andre uønskede nordboer i at rejse ind i et af nabolandene. Såvidt vides har derimod kun et lille antal ikke-nordboer af samme kategori i ly af pasfriheden rejst ind i et af de andre nordiske lande. Fra myndighedernes side mener man imidlertid endnu ikke at kunne drage nogen bestemt slutning heraf på grund af vanskeligheden ved at opdage en sådan udlænding, når det først er lykkedes ham at passere grænsen.

Det er imidlertid komiteens indtryk, at adskillige af de betænkeligheder ved forslaget om begrænset pasfrihed for nordboer, som fra forskellig side er gjort gældende, har vist sig noget overdrevne.

A. Fuld pasfrihed for nordboer.

1. Pasfrihedens omfang under den nugældende ordning.

Ved den fra 12. juli 1952 gennemførte pasfrihed er statsborgere i Danmark, Finland, Norge og Sverige fritaget for at være i besiddelse af pas ved grænsepassage mellem landene, og de kan uden pas opholde sig udenfor hjemlandet i hvert af de andre nordiske lande i indtil 3 måneder.

Hvis en nordbo vil opholde sig i et andet af de nordiske lande end hjemlandet udover 3 måneder, er han forpligtet til at søge opholdstilladelse, og han skal i så fald efter den nugældende ordning fortsat være i besiddelse af pas. Uden hensyn til opholdets varighed kræves pas i alle tilfælde, hvor de gældende regler i de nordiske lande forudsætter, at der søges arbejdstilladelse (i Norge opholdstilladelse for selvstændig erhvervsdrivende). Skal der gælde fuld pasfrihed for nordboer, må man imidlertid frafalde dette krav.

2. Betydningen af fuld pasfrihed for nordboer.

For hovedparten af de nordiske rejsende, d. v. s. alle som kun foretager ferie-, besøgs- eller forretningsrejser til nabolandene, er den gældende begrænsning i pasfriheden i de allerfleste tilfælde uden nogen praktisk betydning. Komiteen har allerede i betænkningens første del indgående beskæftiget sig med ulemperne ved begrænsningen i pasfriheden og søgt at danne sig et skøn over antallet af nordboer, som stadig må være i besiddelse af pas, fordi deres ophold i andet nordisk land end hjemlandet er af en sådan karakter eller varighed, at der forlanges opholdstilladelse. Som det fremgår af det talmateriale, som findes optrykt i betænkningens første del (se tabellerne side 11- 14 og side 27—28), er det ganske vist set på baggrund af omfanget af rejsetrafikken mellem de nordiske lande en begrænset personkreds, det drejer sig om, men dog på den anden side et ikke ganske lille antal personer. Man anslog dengang det samlede antal nordboer med opholdstilladelse i et andet nordisk land end hjemlandet til at være 70—80 000. I nedenstående tabel 7 om

Tabel 7. Nordboer med opholdstilladelse i andet nordisk land.

	Danmark pr. 20. okt. 1952	Finland o. 1. okt. 1952	Norge pr. 30. sept. 1952	Sverige pr. 1. okt. 1952
Danske.....	—	ca. 550	6 052	16 997
Finske.....	638	—	619	24 872
Norske.....	2 944	- 250	—	11 718
Svenske.....	4 283	- 2 100	9 552	—
Ialt...	7 865	ca. 2 900	16 223	53 587

antallet af nordboer med opholdstilladelse i andet nordisk land i september--oktober 1952 er anført de senest fremkomne taloplysninger på dette område.

Ialt havde således ca. 80 000 nordboer i efteråret 1952 varigere ophold i andet nordisk land. Ved bedømmelsen af disse tal må man tage i betragtning, at det ikke udelukkende drejer sig om personer, som er fast bosiddende. En meget væsentlig del er personer, som opholder sig kortere tid i det pågældende land for at søge uddannelse, rekreation eller midlertidig beskæftigelse.

3. Kræver gennemførelsen af fuld pasfrihed lovændringer?

I Danmark, Finland og Norge kan man gennemføre fuld pasfrihed for nordboer uden lovændring, og uden at det er nødvendigt, at der foreligger aftale om gensidighed.

Reglerne om pas og om opholds- og arbejdstilladelse bygger i Sverige på bestemmelser i udlændingsloven, hvorfor lovændring i og for sig skulle kræves. I loven findes imidlertid en fuldmagtsbestemmelse (§ 58), som muliggør det for regeringen „i visse tilfælde eller mere stadigvarende for visse grupper udlændinge at gøre undtagelse fra“ lovens bestemmelser om bl. a. pas samt opholds- og arbejdstilladelse. Fuldmagtsbestemmelsen er senest anvendt ved gennemførelsen af den begrænsede pasfrihed for nordboer og vil derfor måske også kunne anvendes til administrativt at gennemføre den fulde pasfrihed for nordboer.

4. Reglerne om opholds- og arbejdstilladelse ved fuld pasfrihed

Det viser sig altså, at fuld pasfrihed for nordboer kan indføres i alle de nordiske lande uden lovændringer, muligvis med undtagelse af Sverige. Det var imidlertid heller ikke i særlig grad dette spørgsmål, som gjorde, at komiteen ikke i første omgang stillede forslag om fuld pasfrihed, men derimod i højere grad de problemer, som knytter sig til pligten for alle udlændinge, herunder nordboer, til at søge opholds- og arbejdstilladelse, når opholdet er af varigere karakter. Så længe nordboer ikke var fritaget herfor, kunne man være i tvivl om det hensigtsmæssige i at afskaffe brugen af passet i de tilfælde, hvor opholds- eller arbejdstilladelse er nødvendig.

Den nugældende ordning, hvorefter en nordbo, som søger opholds- eller arbejdstilladelse, skal være i besiddelse af gyldigt pas, indebærer den fordel for myndighederne, at de i passet har et let og sikkert middel til at fastslå ansøgerens identitet, herunder hans nationalitet. Det er på den måde muligt at meddele den ansøgte tilladelse alene ved et stempel i passet i stedet for ved en skrivelse. Den i et pas indstemplede tilladelse har også den fordel, at den vanskeligt kan benyttes af andre end passets indehaver, medens en i en skrivelse meddelt tilladelse på det punkt ikke er helt så betryggende. I Finland og Norge må en udlænding iøvrigt foruden pas også have opholdsbog (meldebevis).

Selv om der principielt intet er til hinder for at gennemføre fuld pasfrihed for nordboer, uden at de gældende regler om opholds- og arbejdstilladelse berøres, kan det være tvivlsomt, hvor meget man vil opnå ved en sådan ordning. Det vil især gælde, hvis man ved ansøgning om opholds- og arbejdstilladelse finder det nødvendigt i de enkelte lande at give påbud om, at ansøgerne i stedet for pas skal forevise legitimationspapirer af anden nærmere foreskrevet slags, f. eks. førerbevis til motorkøretøj, sømandsbog, udløbne pas eller andre med fotografi forsynede identitetspapirer.

B. Opholds- og arbejdstilladelse.

1. Historisk oversigt over reglerne om opholds- og arbejdstilladelse i de nordiske lande.

I den sidste del af det 19. århundrede og frem til den første verdenskrig fandtes der i de vesteuropæiske lande praktisk taget ikke regler, som begrænsede den almindelige adgang for udlændinge til frit at tage ophold og arbejde i andre lande end hjemlandet.

De nordiske landes fremmedlovgivning indeholdt, bortset fra forbud mod at visse kategorier af omvandrende indrejste i landene, stort set kun anmeldelses- og opholdsbestemmelser for udlændinge, som ville ernære sig ved håndværk o. lign. Såfremt en sådan udlænding måtte antages at kunne og ville ernære sig ved lovligt arbejde, fik han af politiet udstedt en opholdsbog til brug under fortsat ophold. Alle andre udlændinge kunne frit tage ophold og bosætte sig. I Norge krævedes dog fra 1901 opholdstilladelse for alle udlændinge ved ophold af længere varighed.

Under den første verdenskrig blev der indført pastvang og senere visumtvang overfor en række landes statsborgere. Viseringspligtige udlændinge fik kun indrejsetilladelse med ret til ophold i et bestemt tidsrum og var følgelig forpligtet til at søge forlængelse ved udløbet af dette tidsrum, hvis de ønskede at opholde sig i landet i længere tid. Da nordboer (bortset fra finner) ikke var viseringspligtige, kunne de dog opholde sig i landene på ubestemt tid og tage arbejde, uden at der krævedes særskilt tilladelse. Efterhånden som visumtvangen blev ophævet efter den første verdenskrig, blev stadig flere landes statsborgere igen berettiget til frit at tage ophold og arbejde. De fleste lande indførte imidlertid især af beskæftigelsesmæssige grunde i årene efter 1920 bestemmelser om opholds- og arbejdstilladelse. Lovbestemmelser herom blev gennemført i Finland i 1919, i Danmark i 1926 og i Norge og Sverige i 1927. Ved de senere ændringer af fremmedlovene er der ikke sket principielle ændringer i disse regler.

2. Kræves der lovændring for at fritage nordboer for at søge opholds- og arbejdstilladelse?

Efter den danske fremmedlovgivning kan regeringen ved aftale med fremmede regeringer træffe bestemmelse om gensidige lempelser i reglerne om opholds- og arbejdstilladelse, og det er almindelig antaget, at bestemmelserne indeholder hjemmel for at træffe aftale om gensidig ophævelse af pligten til at søge opholds- og arbejdstilladelse.

Finland kan ensidigt og administrativt ophæve disse bestemmelser.

Den norske fremmedlov åbner derimod ikke mulighed for administrativt at ophæve reglerne om opholds- og arbejdstilladelse, hvorfor lovændring er nødvendig.

Ifølge en samtidig med den svenske udlændingslov af 1945 udfærdiget kundgørelse (udlændingskundgørelsen) er bl. a. samtlige nordboer fritaget for at skulle have arbejdstilladelse. Udlændingskundgørelsen bygger i den henseende på den foran på side 10 omtalte fuldmagtsbestemmelse. Hvorvidt bestemmelserne om opholdstilladelse lader sig

ophæve administrativt, beror — ligesom når det gælder den fuldstændige pasfrihed — på fortolkningen af fornævnte fuldmagtsbestemmelse.

I denne forbindelse har komiteen også undersøgt, om man i de nordiske landes lovgivning iøvrigt har knyttet udlændinges erhvervelse af særlige sociale, økonomiske og andre rettigheder eller opnåelse af en retlig status til den formelle meddelelse af en opholdstilladelse. Undersøgelsen har vist, at det ikke er tilfældet. Udlændinges retsstilling i de fire lande er knyttet til andre kriterier end opholdstilladelse, f. eks. til bosiddelse, langvarigt ophold, udøvelse af økonomisk virksomhed og besiddelse af fast ejendom. Det må herved bemærkes, at den praktiske betydning af reglerne om opholdstilladelse ikke er udtømt hermed. Erfaringsmæssigt vil styrelser og institutioner i mange tilfælde ved afgørelser vedrørende udlændinge støtte sig til foreliggende oplysninger om, hvorvidt den pågældende har opholdstilladelse eller ikke.

Med hjemmel i den norske valutaloggivning kræves det iøvrigt, at en udlænding, som vil overføre penge tjent i Norge til sit hjemlands valuta, skal dokumentere, at han har haft opholds- eller arbejdstilladelse.

Det synes herefter at kunne fastslås, at nordboer vil kunne fritages for at søge opholds- og arbejdstilladelse, uden at der kræves lovændring i Danmark og Finland, og at fritagelsen for opholds- og arbejdstilladelse i Norge nødvendiggør ændring af fremmedloven. I Sverige er nordboer allerede fritaget for arbejdstilladelse, medens det er tvivlsomt om bortfald af opholdstilladelse kan ske uden lovændring.

3. Opholdstilladelse.

a) De gældende regler om opholdstilladelse.

Efter den gældende fremmedlovgivning i de fire lande skal alle udlændinge, herunder også nordboer, søge om opholdstilladelse, hvis deres ophold i det pågældende land strækker sig ud over 3 måneder. Medens ansøgninger i Danmark, Finland og Sverige først skal indgives i passende tid før udløbet af den 3. måned, skal udlændinge i Norge allerede 6 dage efter ankomsten melde sig til politiet og søge om opholdstilladelse, såfremt det må antages, at opholdet vil vare længere end 3 måneder.

Man har ikke hidtil søgt at lempe reglerne for nordboer i et sådant omfang, at lettelserne kan antages at have haft større praktisk betydning. Det kan imidlertid anføres, at man i Danmark har fritaget finske, norske og svenske statsborgere, som den 1. april 1926 havde og siden har haft fast ophold i landet, for at søge om opholds- eller arbejdstilladelse, og at man i stort omfang meddeler nordboer, som har haft ophold i en årrække, opholdstilladelse for et tidsrum svarende til gyldigheden af de pågældendes pas. Ved § 6 i bekendtgørelse af 22. december 1952 er finske, norske og svenske statsborgere, der med opholdstilladelse i 5 år har haft og stadig har fast bopæl i Danmark, nu blevet fritaget for at søge opholds- og arbejdstilladelse.

I Finland, hvor man bruger opholdsbog, meddeles opholdstilladelse i første omgang højst for 1 år. Ved forlængelse kan opholdstilladelse dog gives for 3 år ad gangen.

I Norge har man den ordning, at udlændinge herunder nordboer, som har opholdt sig i landet i 2 år, efter ansøgning kan få opholdstilladelse „indtil videre“ (på ubestemt tid), dog kun for ophold i det pågældende politidistrikt.

Da en meddelt opholdstilladelse i Sverige stort set kun kan afbrydes ved en udvisningsbeslutning, har man der i lang tid meddelt opholdstilladelse af ret kort varighed. Først i de senere år har man, især på grund af det store antal ansøgninger om opholds-

tilladelse, forlænget tilladelsernes varighed. Efter ophold i en årrække meddeles opholdstilladelse således nu for indtil 5 år ad gangen. I en betænkning med forslag til en ny fremmedlov har man imidlertid foreslået, at der kan meddeles udlændinge med varigt ophold i landet „bosættningstilladelse“, som ikke er tidsbegrænset.

b) Meddelelse af opholdstilladelse til nordboer.

Af de oplysninger, som komiteen har fået, fremgår, at man i de nordiske lande stort set følger de samme retningslinier ved meddelelse og nægtelse af opholdstilladelse til nordboer. Hovedreglen er, at ansøgninger om opholdstilladelse imødekommes uden hensyn til formålet med opholdet (studium, rekreation, ophold hos ægtefælle, slægtninge o. lign.). Som et særligt tilfælde, hvor ansøgning om opholdstilladelse altid imødekommes, kan nævnes ansøgninger fra kvinder, som er statsborgere i et nordisk land, og som ifølge den i de nordiske lande i 1950 gennemførte indfødsretslovgivning ikke får indfødsret ved ægteskab med en nordbo af anden nationalitet.

En konvention af 9. januar 1951 mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om gensidig ydelse af hjælp til trængende forudsætter i tilfælde, hvor en nordbo modtager offentlig hjælp under ophold i andet nordisk land, faktisk betydelige indskrænkninger i adgangen til at nægte opholdstilladelse. Ydes der kun midlertidig hjælp, kan hjemsendelse ifølge konventionens art. 5 kun kræves under forudsætning af, at den trængende selv anmoder om det. Efter art. 6, pkt. 2, anses al hjælp for midlertidig, hvis den ikke har varet 1 år eller ikke kan påregnes at vare så længe. Såfremt en nordbo uafbrudt (midlertidig fravær tages ikke i betragtning) har opholdt sig i et af landene i 5 år, kan opholdslandet ikke hjemsende ham på grund af ydet offentlig hjælp. Konventionen har ikke nødvendiggjort ændringer i fremmedlovgivningen i de enkelte lande, men de omtalte konventionsbestemmelser øver naturligvis indflydelse på fremmedmyndighedernes praksis.

Opholdstilladelse nægtes som regel en statsborger i et andet nordisk land, såfremt den pågældende begår straffbare handlinger. Der vil dog herved blive taget hensyn til opholdets varighed, ægteskab o. lign. Ved alvorligere overtrædelser af straffeloven nægtes opholdstilladelse som regel altid uden hensyn til opholdets varighed, og i forbindelse dermed meddeles der da i de fleste tilfælde et udvisningstilhold.

Såfremt nordboer antræffes under omstændigheder som sandsynliggør, at de ikke ernærer sig på lovlig vis, men f. eks. ved betleri, prostitution o. lign., eller de ikke kan godtgøre, at de har midler til deres underhold, er det ligeledes reglen, at opholdstilladelse nægtes. Endelig nægtes opholdstilladelse i et vist omfang, hvis myndighederne har kendskab til, at ansøgeren er straffet i hjemlandet for mere graverende forhold eller dér har fået flere straffe af nyere dato.

Stort set nægtes der kun en nordbo opholdstilladelse, hvor der foreligger bevis for eller bestemt formodning om, at den pågældende af politimæssige grunde må anses for ikke-ønskværdig. Fuldstændige statistiske oplysninger om antallet af nordboer, som årlig får meddelt eller nægtet opholdstilladelse i de fire lande har man ikke kunnet skaffe. Følgende oplysninger fra Danmark giver dog nogen vejledning om, hvilken praktisk betydning spørgsmålet har. I 1951 er der meddelt nordboer 3 337 opholdstilladelser med varighed fra 3 måneder indtil flere år, nemlig 540 til finske, 1 751 til norske og 1 046 til svenske statsborgere. Samme år blev der nægtet mellem 20 og 30 nordboer opholdstilladelse, d. v. s. mindre end 1 pct. Tilsvarende blev der i Finland samme år bevilget 1 843 opholdstilladelser til nordboer og kun givet 14 afslag. Forholdet mellem tilladelser og afslag afviger ikke i væsentlig grad i de øvrige nordiske lande.

c) *Rækkevidden af fritagelse for opholdstilladelse.*

Foruden retten til at nægte eller tilbagekalde en meddelt opholdstilladelse har myndighederne efter de gældende regler beføjelse til at afvise og udvise en nordbo. Ved afvisning eller udvisning har myndighederne med andre ord mulighed for at forhindre en statsborger i et andet nordisk land i at tage ophold i landet eller nægte ham fortsat ophold, selv om den pågældende fritages for at søge opholdstilladelse.

Ved komiteens overvejelser af mulighederne for at ophæve bestemmelserne om opholdstilladelse for nordboer har det derfor været naturligt at medtage spørgsmålet om, i hvilket omfang en ophævelse af de nævnte bestemmelser vil berøre reglerne om afvisning og udvisning.

1°) *Afvisning.*

Efter de gældende regler kan en nordbo, der ønsker at indrejse i andet nordisk land end hjemlandet, afvises, dersom han ved ankomsten til det pågældende land, f. eks. må antages at være subsistensløs eller at ville ernære sig på ulovlig vis, er kendt som erhvervs- eller vanemæssig forbryder, eller når han tidligere er udvist.

Det ligger i sagens natur, at indførelsen af den begrænsede pasfrihed for nordboer rent faktisk måtte medføre en væsentlig indskrænkning i adgangen til at afvise nordboer. Efter hvad komiteen har fået oplyst finder sådanne afvisninger dog stadig sted ved de internordiske grænsekontrolsteder. De danske fremmedpolitimyndigheder har således oplyst, at der i tiden fra den 12. juli til den 1. november 1952 er afvist 28, 78 og 2 nordboer i henholdsvis København, Helsingør og Frederikshavn. I Oslo, Halden og Kongsvinger er tallene henholdsvis 29, 12 og 10. (I november 1951 var tallet for Oslo 1 og 14 i november 1952). Dertil kommer tilfælde, som ikke er registrerede. I Stockholm, Göteborg og Malmø afvises i tiden 12. juli – 30. november 1952 henholdsvis 27, 17 og 84 nordboer. I alt afvises i hele Sverige i dette tidsrum 215 nordboer.

Selv om man skulle nå frem til en fuldstændig ophævelse af paskontrollen på de internordiske grænser, hvad der vil medføre en væsentlig reduktion af politiets mandskab ved disse grænseovergange, vil der dog stadig på de mere trafikerede steder af rent ordensmæssige grunde være politi til stede, f. eks. ved skibes og færgers ankomst. Hertil kommer, at afvisning også anvendes i betydelig udstrækning, når politiet senere antræffer en uønsket person, som ukontrolleret er kommet ind i landet. Der vil derfor efter komiteens opfattelse ikke være nogen rimelig anledning til at fratage politiet dets nuværende beføjelser til – så vidt det under de givne forhold er gør ligt – at afvise en statsborger fra et andet nordisk land.

2°) *Udvisning.*

De enkelte landes bestemmelser om udvisning afviger en del fra hinanden. I alle landene kan udlændinge dog i hvert fald udvises, når de begår strafbare handlinger eller udøver anden uønsket virksomhed, overtræder forskrifterne i fremmedloven eller indrejser på trods af tidligere meddelt udvisningstilhold.

Efter komiteens opfattelse kan det ikke anses for at være af betydning for det frie nordiske folkesamkvem, som komiteen tilstræber, at de enkelte nordiske lande afskærer sig fra at kunne udvise andre nordiske landes statsborgere, hvis ophold i landet af grunde som de anførte findes uønsket. Komiteen finder således ikke anledning til at foreslå nogen ændring af de gældende regler om udvisning, idet man går ud fra, at udvisning af nordboer kun vil ske, når der foreligger alvorlige grunde dertil. Komiteen foreslog i 1. del af betænk-

ningen (konklusionens punkt 4, side 35), at udvisningslisterne i de nordiske lande blev revideret. Det er oplyst, at denne revision er afsluttet i Danmark og Finland, og at arbejdet er i gang i Norge og Sverige.

4. Arbejdstilladelse.

a) De enkelte landes regler og praksis ved meddelelse af arbejdstilladelse.

Bestemmelserne om arbejdstilladelse blev i 1926—27 i samtlige lande udformet således, at udlændinge (med undtagelse af handelsrejsende for udenlandske firmaer og udenlandske sømænd, som påmønstre fremmede skibe) ikke uden på forhånd at have indhentet arbejdstilladelse kunne tage arbejde hos andre eller udøve selvstændig virksomhed (i Norge og Sverige fordres dog kun opholdstilladelse i sidstnævnte tilfælde).

Lovreglerne om arbejdstilladelse er ikke siden blevet ændret væsentligt, men indenfor rammerne af den gældende lovgivning har Sverige den 15. juni 1945 fritaget nordboer for at søge arbejdstilladelse, og Danmark og Sverige har dernæst den 18. november 1946 tiltrådt en konvention om formidling af arbejdskraft m. v., ifølge hvis art. 5 der i disse lande ikke kræves arbejdstilladelse for deres statsborgere. Herudover giver konventionen regler om overførelse af ledig arbejdskraft og om nedsættelse af et stående udvalg til gennemførelse af gensidighed indenfor den nordiske socialforsikring og anden social lovgivning.

Om forholdene i de enkelte lande på dette område skal iøvrigt oplyses følgende:

I Danmark er principielt alle udlændinge pligtige til at søge om arbejdstilladelse, inden beskæftigelse påbegyndes. Fritaget for at søge arbejdstilladelse er danskfødte statsløse samt finske, norske og svenske statsborgere, der den 1. april 1926 havde og siden har haft fast ophold, samt fra den 1. januar 1947 svenske lønarbejdere, jfr. forannævnte konvention. Ved § 6 i bekendtgørelse af 22. december 1952 er finske, norske og svenske statsborgere, der i 5 år med opholdstilladelse har haft og stadig har fast bopæl i Danmark, nu blevet fritaget for at søge opholds- og arbejdstilladelse. Ansøgninger om arbejdstilladelse forelægges normalt for vedkommende fagmyndighed og/eller fagorganisation, herunder vedkommende arbejdsløshedskasse, og arbejdstilladelse meddeles i almindelighed ikke, hvis kvalificeret dansk arbejdskraft kan anvises indenfor det pågældende område. Arbejdstilladelse meddeles dog islændinge og nordmænd uden nærmere undersøgelse af beskæftigelsesforholdene indenfor vedkommende fagområde, medens ansøgninger fra finske statsborgere behandles som ansøgninger fra andre udlændinge. Af 250 ansøgninger fra finske statsborgere blev mellem 50 og 75 afslået i 1951.

I Finland skal i almindelighed alle udlændinge søge arbejdstilladelse, og der er ikke gennemført særlige lettelser for nordboer. Hovedreglen er, at arbejdstilladelse sædvanligvis nægtes, hvis der foreligger arbejdsløshed indenfor vedkommende fag. Antallet af afslag i 1951 udgjorde imidlertid kun 49 af 1 240 ansøgninger, og man bestræber sig for at meddele nordboer arbejdstilladelse. Særlig gælder dette, hvor man kan henvise til, at der foreligger gensidighed. Ansøgninger om arbejdstilladelse fra svenske statsborgere bevilges således så godt som uden undtagelse under hensyn til, at finner er fritaget for at søge om arbejdstilladelse i Sverige.

Efter den norske fremmedlov skal alle udlændinge, herunder nordboer, før ankomsten søge arbejdstilladelse. Som regel gives denne for 1 år. Efter 2 års fast ophold meddeles arbejdstilladelse på ubestemt tid, dog kun for en bestemt beskæftigelse og kun

indenfor vedkommende politidistrikt. Hvis den pågældende ønsker at arbejde i et andet fag eller i et andet politidistrikt, skal ny ansøgning indgives. Norge har ikke tilsluttet sig konventionen af 18. november 1946 om formidling af arbejdskraft m. v., men fører en liberal politik overfor nordboer ved afgørelse af ansøgninger om arbejdstilladelse, idet tilladelse som regel ikke nægtes, selv om der kan anvises kvalificeret norsk arbejdskraft indenfor vedkommende område, når ansøgerens personlige forhold ikke er til hinder derfor.

Også i Sverige kræves principielt arbejdstilladelse. Fra 15. juni 1945 er imidlertid som tidligere nævnt danske, finske, islandske og norske statsborgere samt statsløse tidligere statsborgere i Estland, Letland og Litauen, som har svensk fremmedpas, fritaget for at søge arbejdstilladelse. Sverige er således det eneste af de nordiske lande, som helt har fritaget nordboer for pligten til at søge om arbejdstilladelse.

b) Nordboer med arbejde i et andet nordisk land.

I Danmark blev der i 1951 meddelt 5 210 arbejdstilladelser til nordboer. Forholdet mellem nye tilladelser og forlængelser fremgår af tabel 8.

Tabel 8. Arbejdstilladelser i Danmark i 1951.

	Nye tilladelser	Forlængelser	Ialt
Finner	109	562	671
Nordmænd	440	2 633	3 073
Svenskere	153	1 313	1 466
	702	4 508	5 210

Det kan ikke nøjagtigt oplyses, hvor mange nordboer der har arbejde, idet arbejdstilladelserne er givet med gyldighed fra 3 måneder og indtil flere år, men efter forholdet mellem meddelte opholds- og arbejdstilladelser må det antages, at 3—4 000 nordboer havde arbejdstilladelse i Danmark i 1951. Antallet af nordboer med arbejde er imidlertid noget højere, da svenske løuarbejdere er fritaget for at søge om arbejdstilladelse.

Antallet af nordboer med arbejde i Finland er ikke oplyst, men under hensyn til, at der den 1. januar 1951 i Finland kun var knapt 3 000 nordboer, som havde opholdt sig dér over 3 måneder, og at antallet af givne arbejdstilladelser i 1951 var 1 191 (heraf 912 forlængelser og 279 nye tilladelser), kan antallet af beskæftigede nordboer ikke sættes højere end ca. 1 600.

I 1951 var der i Norge 6 204 nordboer, som havde opholds- og arbejdstilladelse på ubestemt tid. Samme år blev der meddelt 7 494 arbejdstilladelser til nordboer, heraf 3 761 nye arbejdstilladelser og 3 733 forlængelser af tidligere meddelte arbejdstilladelser. Da arbejdstilladelse som regel gives for et år, må det antages, at det samlede antal nordboer, som har haft arbejde i Norge i 1951, er ca. 14 000.

Af det samlede antal udlændinge, ialt 118 000, der var beskæftiget i Sverige pr. 1. januar 1952, var ca. 85 000 eller godt 72 pct. fritaget for at søge arbejdstilladelse, nemlig godt 71 000 danske, finske og norske statsborgere, jfr. tabel 10, hvortil kommer godt 13 500 statsløse baltre.

Da nordboer i Sverige skal arbejdsanmeldes straks efter, at arbejdet er påbegyndt, medens opholdstilladelse først skal søges efter 3 måneders ophold i landet, vil antallet af arbejdsanmeldte som regel overstige antallet af nordboer med opholdstilladelse. Antallet

af nordboer med opholdstilladelse er da også opgjort til ca. 53 000 pr. 1. januar 1952, medens antallet af arbejdsanmeldte nordboer udgjorde ca. 71 000 eller ca. 18 000 mere, jfr. tabel 9 og 10. De svenske tal tyder på, at en betydelig del af de nordboer, som i de senere år har taget arbejde i Sverige, er ophørt med at arbejde, inden der er gået så lang tid, at de skal søge opholdstilladelse.

Antallet af nordboer, som ved udgangen af 1952 havde arbejde i et andet nordisk land må herefter antages at udgøre fra 85 000 til 90 000, heraf ca. 18 000 arbejdsanmeldte nordboer i Sverige, som ikke har opholdt sig dér så længe, at de skulle have opholdstilladelse.

For Sverige, hvor det største antal nordboer fra andet nordisk land er beskæftiget, er der i tabellerne 9 og 10 foretaget en opstilling over nordboer med ophold og beskæftigelse i årene 1947—52.

Tabel 9. Nordboer med opholdstilladelse i Sverige pr. 1. januar i årene 1947—1952.

	1947	1948	1949	1950	1951	1952
Danskere	10 383	15 637	17 799	15 928	14 643	16 442
Finner	5 680	7 621	8 274	13 404	16 839	24 321
Nordmænd	8 746	10 110	11 590	12 741	12 121	12 194
Ialt	24 809	33 368	37 663	42 073	43 603	52 957

Stigningen i antallet af danskere og nordmænd med opholdstilladelse i Sverige er i denne periode henholdsvis ca. 60 pct. og ca. 40 pct., medens antallet af finner er firedoblet. Forholdet er nogenlunde tilsvarende, når det gælder arbejdsanmeldte nordboer. Her er stigningen for finnernes vedkommende dog endnu større.

Tabel 10. Arbejdsanmeldte nordboer i Sverige pr. 1. januar i årene 1947—1952.

	1947	1948	1949	1950	1951	1952
Danskere	13 231	17 379	21 852	18 448	19 705	23 216
Finner	5 793	7 409	11 492	16 006	25 491	33 721
Nordmænd	8 889	9 582	12 798	13 351	13 444	14 355
Ialt	27 913	34 370	46 142	47 805	58 643	71 292

5. Bopælsanmeldelser.

Ved bopælsforandringer skal befolkningen, herunder også fastboende udlændinge, i de fire lande foretage anmeldelse til de registre, der af andre myndigheder end politiet føres over hele befolkningen. Reglerne om den almindelige anmeldelsespligt er forskelligt udformet i de enkelte lande, men det fælles udgangspunkt er dog, at anmeldelsespligten kun indtræder ved flytning fra et fast opholdssted til et andet.

Denne registrering har betydning på en lang række områder, f. eks. beskatning, befolkningsstatistik, rationeringsordninger o. m. a. Den indenlandske befolkning har der-

imod som regel ingen pligt til at afgive bopælsanmeldelser til politiet. En undtagelse gælder ved overnatning på hotel, pensionat o. lign., hvor gæsterne skal give oplysninger om navn m. v., der videregives til eller er til rådighed for politiet.

For så vidt angår udlændinge findes der i de enkelte lande en særlig anmeldelsespligt til politiet. Denne anmeldelsespligt er først og fremmest gennemført til sikring af, at udlændinge ikke opholder sig ulovligt i landet eller i for dem forbudte områder. Anmeldelsespligten har således praktisk taget kun til formål at sikre overholdelsen af fremmedlovgivningens regler om ophold, arbejde, udvisning o. lign., og har altså samme formål som kontrolsedlerne ved ind- og udrejse. Størst betydning har anmeldelsespligten, hvor udlændingen er fritaget for at udfylde kontrolsedler ved grænsepassage. I samtlige 4 lande er nordboer fritaget for at udfylde kontrolsedler bortset fra, at finner ikke er fritaget i Norge og Sverige.

Anmeldelsespligten til politiet er udformet noget forskelligt i de enkelte lande, jfr. den herom givne fremstilling i nærværende betænkning, 1. del side 29—30. Her foreslog komiteen enstemmigt, at anmeldelsespligten for statsborgere i et andet nordisk land burde falde bort ved vederlagsfrit ophold i private hjem.

Når en udlænding tager ophold i så lang tid, at anmeldelsen skal ske til de sædvanlige registre, opretholdes kravet om, at enhver bopælsforandring skal anmeldes til politiet. For disse udlændinge bliver der tale om en dobbelt anmeldelsespligt, dog bortset fra Norge, hvor politiet viderebringer udlændinges anmeldelse til folkeregistrene.

Da anmeldelsen til de sædvanlige registre sker til varetagelse af en række vigtige samfundsmæssige opgaver, og da denne anmeldelsespligt gælder hele befolkningen, finder komiteen ikke anledning til at foreslå ændringer i disse regler.

Selv om man bør tilstræbe, at nordboer ikke skal anmelde sig i større omfang end landets egne borgere, har komiteen dog ikke ment på nuværende tidspunkt at burde stille forslag om, at der i videre omfang end tidligere foreslået sker ændring i de gældende regler om bopælsanmeldelser til politiet (jfr. 1. del side 30).

C. Komiteens synspunkter og forslag.

Formålet med bestemmelserne om opholdstilladelse kan siges at være at hindre udlændinge, som er uønskede i et land, i at opholde sig der i længere tid. Ved bedømmelsen af et andragende om opholdstilladelse tages dels mere almene immigrationspolitiske synspunkter dels den pågældende udlændings individuelle forhold i betragtning. De forskellige omstændigheder kån man på en smidig måde tage hensyn til, såvel ved afgørelsen af, om tilladelsen skal gives eller ej, som ved fastsættelsen af varigheden af en givet tilladelse. Ved tilladelsernes tidsbegrænsning kan antallet af udlændinge i landet tilpasses efter forholdene til forskellige tidspunkter. Myndighederne får endvidere herved lejlighed til en regelmæssig prøvelse af den enkelte udlændings ønskværdighed.

Reglerne om arbejdstilladelse har til formål at regulere tilstrømningen af arbejdskraft fra udlandet og derved yde det hjemlige arbejdsmarked en vis beskyttelse. Som foran påpeget har de nordiske lande allerede enten helt ophævet bestemmelserne om arbejdstilladelse for nordboer eller udviklet en praksis, hvorefter arbejdstilladelse i almindelighed ikke nægtes nordboer, selv om der findes ledig indenlandsk arbejdskraft i vedkommende fag. Denne udvikling er ganske vist sket i en tid med gunstige beskæftigelsesforhold. Selv om stillingen skulle ændre sig, vil man dog ikke kunne forestille sig, at noget nordisk land for alvor skulle tænke på at nægte opholds- og arbejdstilladelse til nordboer, som gennem længere tid har haft arbejde i det pågældende land og derved bidraget til at afhjælpe en tidligere mangel på arbejdskraft, jfr. forøvrigt den side 13 omtalte konvention af 9. januar 1951 om gensidig ydelse af hjælp til trængende. I en sådan ændret situation kan man med rimelighed antage, at strømmen af arbejdskraft fra det ene land til det andet — også hvis man ser bort fra reglerne om opholds- og arbejdstilladelse — vil aftage, såfremt beskæftigelsesforholdene er nogenlunde ensartede i landene. Indtræder den situation, at beskæftigelsesforholdene er ugunstige i et eller flere af landene, men bedre i et eller flere af de andre, vil der ske en vis tilstrømning af arbejdskraft til det eller de lande, hvor forholdene er relativt gunstige. En sådan udjævning af beskæftigelsesforholdene — med andre ord tilvejebringelsen af et større arbejdsmarked — må imidlertid efter komiteens opfattelse netop anses for at være en fordel såvel for det eller de lande, der har ugunstige beskæftigelsesforhold, som for det eller de gunstigere stillede lande. I tilfælde hvor beskæftigelsesforholdene indenfor enkelte fag udviser forskelle fra det ene land til det andet, vil det frie arbejdsmarked skabe mulighed for en mere ensartet beskæftigelsesgrad i vedkommende fag.

Komiteen må herefter konstatere, at udviklingen i Norden nu synes at være nået dertil, at opretholdelsen af almene immigrationspolitiske skranker de nordiske lande imellem bør være et overvundet stadium.

Når man således kan fastslå, at formålet med de nordiske landes bestemmelser om opholds- og arbejdstilladelse, hvor det drejer sig om nordboer, nu stort set indskrænker sig til, at man ønsker at hindre en del af individuelle årsager uønskede personer i at op-

holde sig i vedkommende land, kan grundene til fortsat at lade disse bestemmelser finde anvendelse på personer, der er statsborgere i andet nordisk land, ikke anses for at være særlig stærke. De allerfleste nordboer, som har taget ophold i andet nordisk land end hjemlandet, er nemlig loyale borgere, og det synes derfor ud fra de fornævnte synspunkter ikke påkrævet, at deres ret til at opholde sig i landet regelmæssigt prøves af myndighederne. En prøvelse bør ikke ske, før der foreligger sådanne individuelle forhold, som gør det tvivlsomt, om den pågældende skal have adgang til at opholde sig i landet. Kriminelle og andre åbenbart asociale elementer kan efter en sådan prøvelse fjernes ved udvisning. Når det gælder mindre belastede, er det formentlig tilstrækkeligt med de samme forholdsregler, som kommer til anvendelse over for landets egne borgere.

Som foran på side 10 påpeget er det i første række reglerne om meddelelse af opholds- og arbejdstilladelse, som kan begrunde de hidtil opretholdt begrænsninger i pasfriheden. Bortfalder pligten til at søge opholds- og arbejdstilladelse er der, jfr. i det hele fremstillingen under afsnit A, ikke tilstrækkelig grund til at opretholde begrænsningen i pasfriheden.

De begrænsninger i det frie folkesamkvem mellem landene, som blev indført i 1926 og 1927 som følge af den første verdenskrigs vanskeligheder, og som har bestået i 25 år, vil — til trods for den anden verdenskrig og dens følger — være fuldstændig fjernet, såfremt der gennemføres fuld pasfrihed og reglerne om opholds- og arbejdstilladelse for nordboer ophæves.

Reglerne om opholdstilladelse og arbejdstilladelse er snævert forbundet. En ophævelse af bestemmelserne om opholdstilladelse vil i praksis ikke få nogen betydning for de nordboer, som ikke samtidig fritages for at søge fornøden arbejdstilladelse. På den anden side vil en nægtelse af arbejdstilladelse ofte virke som en nægtelse af opholdstilladelse, selv om nægtelsen kun vedrører et bestemt fag.

Komiteen er herefter af den opfattelse, at fuld pasfrihed for nordboer bør indføres, og at såvel bestemmelserne om opholdstilladelse som om arbejdstilladelse bør ophæves for disse.

Komiteen er enig om, at man bør tilvejebringe muligheder for arbejdskraftens helt frie vandring. Dersom et eller flere af landene skulle være betænkelige ved at opgive enhver mulighed for at øve indflydelse på den frie strøm af arbejdskraft mellem landene, anbefaler komiteen i så fald det eller de lande i forbindelse med ophævelsen af reglerne om arbejdstilladelse at indgå en konvention med de andre lande svarende til den dansk-svenske af 18. november 1946, som indeholder smidige regler om formidling af arbejdskraft.

* * *

Komiteens medlem *Sven Nielsen* (Norge) kan ikke på nuværende tidspunkt tiltræde „konklusionens“ punkt 2 i den foreliggende form. Han vil imidlertid anse det for meget ønskeligt, at de nugældende bestemmelser såvel om opholdstilladelse som om arbejdstilladelse kunne ophæves for nordboers vedkommende, og han mener, at komiteen bør henstille til regeringerne i de nordiske lande at tage dette spørgsmål op til drøftelse.

D. Tilbagestående opgaver.

I betænkningen om nordisk pasfrihed, 1. del, udtalte komiteen følgende med hensyn til ikke-nordboer:

„Al paskontrol ved de internordiske grænser bør falde bort, og alle rejsende være fritaget for paskontrol ved grænsepassage inden for området. Paskontrol med andre udlændinge end statsborgere i de nordiske lande sker ved indrejse til og udrejse fra området.“

Komiteen gav tilsagn om at ville fremkomme med en redegørelse vedrørende den nærmere udformning af en fuldt udbygget pasfrihed, hvorefter også personer, der ikke er statsborgere i de nordiske lande, fritages for paskontrol ved grænsepassage mellem de nordiske lande. Komiteen, som ikke har nået at afslutte sit arbejde, er imidlertid allerede nu kommet til følgende resultat på grundlag af den igangværende tekniske undersøgelse:

- 1) Det er en forudsætning for en ophævelse af paskontrollen med ikke-nordboer ved de internordiske grænser, at de deltagende lande har visumtvang i samme udstrækning. Mellem Danmark, Norge og Sverige er forskellighederne i denne henseende allerede på nuværende tidspunkt meget små.
- 2) En sådan ordning vil ikke udelukke, at hvert land fortsat meddeler visum, der kun er gældende for det pågældende land. Det vil dog være en fordel, at der udformes en ensartet praksis for meddelelse af visa.
- 3) Der må skabes fællesregler om, hvorlænge en visumfri ikke-nordbo kan opholde sig i det nordiske område uden opholdstilladelse.
- 4) Ordningen forudsætter, at bestemmelserne om afvisning og udvisning til en vis grad koordineres, og at der indgås overenskomst om, hvorledes der skal forholdes med ikke-nordboer, som ønskes udvist eller udsendt, og med statsløse, flygtninge og andre, som ikke kan udsendes af området.
- 5) Kontrollen med ikke-nordboer må i en vis udstrækning samordnes.

Komiteen fortsætter sit arbejde på dette område.

Konklusion.

I betænkningen om nordisk pasfrihed, 1. del, udtalte komiteen, at „målet må være, at statsborgere i de nordiske lande er fritaget for paslegitimation ikke blot ved grænsepassage, men også uden tidsbegrænsning under ophold i andre nordiske lande“. Komiteen fremhævede dernæst, at „statsborgere i de nordiske lande bør fritages for at søge opholdstilladelse i disse lande, hvorved det frie folkesamkvem, som herskede mellem landene før 1917 genoprettes“. Komiteen udtalte endvidere det ønske, at man skulle komme så langt, at reglerne om arbejdstilladelse ophævedes for nordboer forsåvidt angår lønnet beskæftigelse i andet nordisk land.

Efter indgående undersøgelse af forudsætningerne for gennemførelsen af de således opstillede mål, er komiteen kommet til følgende forslag:

- 1) Statsborgere i de nordiske lande bør fritages for pligten til at søge opholdstilladelse efter en vis tids ophold (3 måneder) i andet nordisk land.
- 2) Statsborgere i de nordiske lande bør fritages for pligten til at søge arbejdstilladelse, når de tager beskæftigelse i andet nordisk land.
- 3) Samtidig med at disse bestemmelser ophæves, bør statsborgere i de nordiske lande uden tidsbegrænsning fritages for pligten til at være i besiddelse af pas under ophold i andet nordisk land.

Komiteen har fundet, at en gennemførelse af disse forslag på de fleste punkter kan ske administrativt. I nogle tilfælde kræves der dog lovændring i en vis udstrækning. Komiteen håber derfor, at forslagene skal kunne føres ud i livet i løbet af kort tid.

Stockholm, den 9. januar 1953.

Hans Hedtoft

Olavi Kajala

Hj. Larsen

Rolf Edberg

Niels Elgaard

Unno Hannula

Hans Borgen

Leif Cassel

Einar P. Foss

Eino Kilpi

Paul Ingebretsen

J. F. Grym

Helge Madsen

Yrjö Soini

Håkon Johnsen

Filip Kristensson

Oluf Steen

Bruno Suviranta

Sven Nielsen

Olof Pålsson

Ebba Östenson

Hans P. Getrik

Perno Horn
TANUMAR

Alf Gunström

Sten Aminoff